

महाभूतप्रमाणञ्च लोकालोकन्तयैव च ।
पर्यासं परिमाणञ्च गतिञ्चन्द्रार्कयोरपि ॥ २ ॥
एतत् प्रब्रूहि मे सर्व्वं विस्तरेण महामुने ॥ ३ ॥

मार्कण्डेय उवाच ।

शतार्द्धकोटिविस्तारा पृथिवी कृत्स्नशो द्विज ।
तस्या हि स्थानमखिलं कथयामि शृणुष्व तत् ॥ ४ ॥
ये ते द्वीपा मया प्रोक्ता जम्बुद्वीपादयो द्विज ।
पुष्करान्ता महाभाग शृण्वेषां विस्तरं पुनः ॥ ५ ॥
द्वीपात्तु द्विगुणो द्वीपो जम्बुः सप्तोऽथ शास्त्रजः ।
कुशः क्रौञ्चस्तथा शाकः पुष्करद्वीप एव च ॥ ६ ॥
लवणक्षुसुरासर्पिर्दधिदुग्धजलाब्धिभिः ।
द्विगुणैर्द्विगुणैर्वृद्ध्या सर्व्वतः परिवेष्टिताः ॥ ७ ॥
जम्बुद्वीपस्य संस्थानं प्रवक्ष्येऽहं निबोध मे ।
लक्षमेकं योजनानां दृप्तौ विस्तारदैर्घतः ॥ ८ ॥
हिमवान् हेमकूटश्च ऋषभो मेरुरेव च ।
नीलः खेतस्तथा शृङ्गी सप्तास्मिन् वर्षपर्व्वताः ॥ ९ ॥
द्वौ लक्षयोजनायामौ मध्ये तच्च महाचलौ ।
तयोर्दक्षिणतो यौ तु यौ तथोत्तरतो गिरी ॥ १० ॥
दशभिर्दशभिर्न्यूनैः सहस्रैस्तैः परस्परं ।
द्विसाहस्रोऽङ्गुलाः सर्व्वे तावद्विस्तारिणश्च ते ॥ ११ ॥
समुद्रान्तःप्रविष्टाश्च षड्भस्मिन् वर्षपर्व्वताः ।
दक्षिणोत्तरतो निम्ना मध्ये तुङ्गायता क्षितिः ॥ १२ ॥